

A falukutatás módja

A vojvodinai falukutatás kérdésével immár harmadik cikkünkben foglalkozunk és olvasóink véleményét ezen, általunk kezdeményezett akcióról még mindig nélkülözünk. Őszintén szólva nem ezt vártuk. — A világszerte működő ifjúsági kulturmozgalmak egy-egy folyóirat köré csoportosulva eredményes munkálkodást fejtenek ki környezetük életének feltárásában, csak mi, vajdasági fiatalok küzdünk állandóan az unalom és közöny fojtogató pókhálójával. Cikkeinkre egyetlen visszhang sem érkezett! Amikor a falukutatást és az ezzel kapcsolatosan felmerülő problémák megoldását az 1937-es munkaév legfőbb feladatául tűztük ki, elsősorban olvasóink és barátaink önzetlen, megértő, lelkes támogatására számítottunk. A falun, városban élő, faluról bekerült fiatal erőkre gondoltunk, akik szülőföldjük és népük gazdasági és kulturális előrelépését életük fontosabb célkitűzései közé sorozzák. Ekkora közömbösség láttán azonban kétségeink támadnak: vajjon rendelkezünk-e a valóságban ilyen erővel? Szeretnénk hinni, hogy igen, — bár, ha az elkövetkező események tagadó választ is adnának erre a kérdésre: nem riadunk vissza. *Ha valahol elhibáztuk, kijavítjuk, és ha kell, kezdjük újra! . . .*

A vojvodinai falukutatás programjának ismertetése után szükségesnek tartjuk nagy vonásokban a falukutatás módszerének körvonalait is megadni. Közismert dolog, hogy a helyes munkamódszer már fél-megoldás is. Minden egyes esetre alkalmazható, általános érvényű utasítást azonban nem lehet adni. Ez vagy annyira általános lenne, hogy semmi konkrétumot sem tartalmazna, vagy korlátoznánk munkatársaink egyéni iniciatívájának érvényesülését. Feladatunk a jelen pillanatban tehát inkább arra szorítkozik, hogy a külföldön: Csehszlovákiában, Romániában, Magyarországon, Amerikában stb. alkalmazott módszereket ismertessük, amelyek nagyjából nálunk is beválhatnak. Ez természetesen nem zárja ki, hogy a mi helyzetünkből adódó speciális lehetőségeket és tapasztalatokat is fel ne használjuk, — sőt oda kell hatni, hogy munkánk közben magunk is igyekezzünk megtalálni a helyes módszert.

Külföldön már régen megindult és szép eredményeket ért el a fiatalok falukutatása. Korunk szociális problémáinak tisztázásához nagyban hozzájárult az a generáció, mely az általános szociális igazságok megállapításánál nem állt meg, hanem továbbhaladva, magában a valóságos életben igyekezett alkalmazni és érvényesíteni azokat az elveket, melyeket iskolásan, elvontan már előzőleg magábaszívott. A szociológia tuljutott már azon a fázisán, amikor doktrínás megállapítások és konkluziók jelentették a végérvényes igazságot. Eddig bármilyen jóakarattal is, kész megállapításokat igyekeztek ráhúzni a konkrét valóságra és bármilyen rosszul is állt az ott, addig toldozták-foldozták, míg jól-rosszul hozzá nem idomult az általánoshoz. A valóság azonban nem hagyja magát akárhová beskatulyázni. A valóság él és az életet nem lehet uniformizálni.

Ha tehát rendelkezünk is már azokkal a tudományos alapokkal, melyek a társadalmi egész mozgástörvényeit felfedik, még mindig hiányoznak a speciálisan helyhez kötött és tagadhatatlanul létező földrajzi, népi, társadalmi, pszihikai ismeretek, melyek nélkül szociális munka elképzelhetetlen. Ennek a felismerése vezette rá a magyarországi, valamint a romániai és szlovenszkiói fiatalságot arra, hogy a munkát alulról, a népi alapból kezdje s az itt szerzett kutatási eredményeket használja fel azután a most már speciálisan meghatározott további szociális munkásságára.

A munka amellet, hogy újabb, szabadabb mozgás-teret nyit meg a kutató számára, még a résztvevők széles köreivel is megismerteti a szociografia fontosságát és értékét. Nem is szólva arról, hogy egész tömegeket mozgósít és tesz aktív szociális munkássá.

Tekintettel arra, hogy mi még nem számolhatunk biztosan egy olyan káderrel, amely ezt a Jugoszláviában teljesen új munkát elvégezné, egyelőre a kutatási módszerek egyik fajtájával teszünk kísérletet.

A kérdés lényege a megfelelően összeállított kérdőívek kitöltésében van. Ha az egymásután sorba következő kérdőívek pontos és világos adatokkal visszafutnak, szerkesztőségünk feladata lesz az anyag átvizsgálása, ellenőrzése és esetleg közlése. Ez azonban már a munka befejezése. Kezdjük előlről!

Májusi számunkhoz egy kérdőívet mellékelünk. Ez a kérdőív a falura, községre vonatkozó általános jellegű kérdéseket tartalmazza. Ez lenne a kezdet, mely egyúttal munkatársainkat is bevezetné a munkába és útmutatásul szolgálna szerkesztőségünknek a következő kérdőívek összeállításában. Ha ugyanis ezen első erőpróba kedvező eredménnyel végződik, bátran nekivághatunk a kényesebb, precízebb kutatásnak, hogy az elnagyolt körvonalak helyett részletes, mélyebb boncolgatással tisztább képet nyerjünk. A kérdőív összeállításánál nagy figyelmet szenteltünk annak, hogy a válasz megadása ne jelentsen olvasóinknak különösebb fáradtságot. Így pl. lehetségesnek tartjuk, hogy olvasóink nagyobb része, különösen pedig a falun élő értelmiségiek egy-két heti kutatás után a feltüntetett kérdésekre pontosan válaszoljanak. A falu lakosságának számát, nemzetiségi és vallási megoszlását, a községi képviselőtestület összeállítását, a közhivatalok számát stb. nagyrészt már a helybeli iskolákban is tanítják és a tanító, lelkész, kántor, jegyző, vagy más hatósági személy jóindulatú felvilágosításából is meg lehet állapítani. Sokszor nélkülözhetetlen lesz ezen értelmiségi személyek segítsége és ilyenkor pusztá szegényből, vagy konokságból nem mellőzhető. Az egyesületi élet adatai az illető egyesületek titkáraitól tudhatók meg legkönnyebben, akik viszont a maguk részéről sokszor igen pontos adatokkal szolgálhatnak nemcsak egyesületi, hanem az általános kulturális és gazdasági viszonyokról is.

Akadnak természetesen olyan egyesületi vezetők, — mint az egyik szubotikai egyesület könyvtárosa, mikor szerkesztőségünk fel-

világosításért fordult hozzá, csupán bürokratikus rövidlátásból először írásbeli kérvényt követelt és kijelentette, hogy vezetőségi engedély nélkül nem mondhatja meg hány könyv felett rendelkezik a könyvtár — az ilyen egyesületek kulturális működése elé már eleve negatív előjelet tehetünk.

Kissé nehezebbnek tűnik az a kérdés, hogyan lehet egy faluban megállapítani, hány ember — illetve család — él földművelésből, hány másfoglalkozásból. Ezekre és a hasonló kérdésekre legjobb az úgynevezett direkt-módszer alkalmazása. Ha, mondjuk, egy 5000 lakosú faluban van 1000 család, a tisztán családonkénti foglalkozás megállapítása sem ütközik valami óriási nehézségbe. S a falun meg majdnem mindenki ismeri egymást. A szomszédok sokszor pontosabb felvilágosítást adhatnak, mint maga a családfő. Ha két odaváló, ügyes fiatalember egymásközt két körzetre osztva a falut, hozzálátnak a kutatásnak, 2—3 este, vagy 1—2 vasárnap délután elvégzik a munkát. Általában a közös erőfeszítés vezethet csak eredményre. Ezért, ha többen kiosztják a munkát és így mindenkinek aránylag egy kis rész jut csak, sokkal pontosabb és alaposabb eredményre jutunk. Ugyanígy szerezhető be a föld minőségi, tulajdonjogi megoszlására, valamint az állatállományra vonatkozó adatok is.

A falukutatás módszere általában, magából a falukutatás célkitűzéséből adódik. A vojvodinai falukutatás legfőbb célja pedig a tényleges helyzet feltárása minden szépítés vagy túlzás nélkül. A kérdőívek kitöltése alkalmával ezt mindig szem előtt kell tartani. Tudni kell, hogy minden felületesség, vagy túlzás csúfítja a helyzetképet és épp ezért káros és elítélendő. Szerkesztőségünk úgy állította össze a kérdéseket, hogy munkatársainknak ne okozzon nagy fejtörést a válasz megfogalmazása. Nem is tartunk igényt körülírásokra, vagy kimerítőnek szánt tudósításokra, A legegyszerűbb, ha olvasóink számokban felelnek minden kérdésre. Ha esetleg sehogysen sikerül a megfelelő adatot beszerezni, úgy sokkal jobb a kérdőíven az illető helyen egy hiány- vagy kérdőjelet tenni, mint „hasból“ egy számot beírni. Szerkesztőségünk előbb, vagy utóbb úgy is birtokába jut az illető adatoknak. Végül a legfontosabb kérdés. Kiknek a segítségére számít szerkesztőségünk, illetve kik fogják a kérdőíveket kitölteni? Lényegében ez a legnehezebb kérdés is. Többször hangoztattuk, hogy olvasóinkra számítunk. De ez a meghatározás magábevve semmi konkrétumot nem jelent. Félünk, hogy olvasóink nagyrésze a ceruzát sem hajlandó meghegyezni a kérdőív kitöltésére, nem pedig hogy a szükséges adatok beszerzése végett szaladgáljon a tanítótól a jegyzőig és a paptól a tűzoltótestületig, vagy szakszervezeti titkárig. Különösen ha ezektől nincs nagy kilátás hatékony segítségre. Mégis reméljük, hogy olvasóink közül különösen az előfizetők körében akad több olyan fiatalember, akik megértik szerkesztőségünk törekvéseit és igyekezetét és tőlük telhetően támogatni fogják munkájában. A mai súlyos helyzetben, amikor minden kulturakció a legnagyobb anyagi és er-

